

Czytelnia Bibliologiczna Biblioteki UMCS

Zawód bibliotekarza zobowiązuje do nieustannego śledzenia postępów wiedzy przez lekturę prasy i wydawnictw fachowych, przez permanentne samokształcenie. Do pracy w bibliotece nie wystarczy już ogólna wiedza w jakiegokolwiek dziedzinie. Potrzebna jest przede wszystkim fachowa wiedza specjalistyczna, w celu właściwego korzystania z dorobku intelektualnego wielu pokoleń bibliotekarskich i systematycznego jego pomnażania.

W Bibliotece Głównej UMCS od samego jej początku zwracano szczególną uwagę na kształcenie i dokształcanie kadry jej pracowników. Stwarzano dogodne warunki, by mogli oni podejmować w dogodnym czasie bibliotekarskie studia podyplomowe, zaoczne kursy na poziomie średnim i wyższym, uczestniczyć w konferencjach, sesjach i seminariach naukowych.

Wielu pracowników tej biblioteki łączyło i nadal łączy swoje obowiązki zawodowe z nauczaniem lub dokształcaniem młodszych kolegów, a także prowadzi zajęcia z zakresu przysposobienia bibliotecznego i metodyki pracy ze studentami, a nawet uczniami szkół średnich. Korzyści są obustronne: studenci poznają organizację i technikę pracy w bibliotece naukowej, nauczającym zaś daje to okazję do uaktualnienia i uporządkowania własnej wiedzy w tym zakresie.

Biblioteka Główna UMCS jest także placówką powołaną do realizacji m. in. określonych zadań naukowych. Jej pracownicy podejmują prace badawcze w takich dziedzinach, jak dokumentacja działalności Biblioteki, bibliografia, historia książki i bibliotek.

W gmachu przy ul. Nowotki 11 mają także swoje siedziby biblioteki Akademii Rolniczej i Politechniki Lubelskiej. Nie gromadzą one na większą skalę druków z dziedziny nauki o książce, a przecież ich pracownicy mają takie same obowiązki dydaktyczno-naukowe, jak ich koleżanki i koledzy z Biblioteki UMCS. Pracownicy tamtych bibliotek korzystają więc w celach samokształceniowych i badawczych z Czytelni Bibliologicznej Biblioteki UMCS, co dowodzi, że decyzja wyodrębnienia zbiorów bibliologicznych z ogólnych zasobów była ze wszech miar trafna i racjonalna.

Od r. 1974 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej jest jednym z kilku ośrodków w Polsce, które kształcą bibliotekoznawców na wyższym poziomie. Wielkim utrapieniem studentów tego kierunku jest dotkliwy brak podstawowych podręczników. Taka sytuacja zmusza ich do wykorzystywania wielkiej liczby różnych materiałów zastępujących podręczniki. Przeto studenci bibliotekoznawstwa bardzo sobie chwalebą zgromadzenie w jednym miejscu materiałów księgoznawczych, bez których studia byłyby praktycznie niemożliwe. Szczególny powód do zadowolenia z faktu istnienia oddzielnej czytelni mają studenci zaoczni bibliotekoznawstwa. Ograniczony, wynikający z charakteru studiów kontakt z wykładowcami muszą kompensować zintensyfikowaniem swych kontaktów z książką i lekturą. Przychodzą do Czytelni Bibliologicznej nie tylko po określone materiały do studiów, ale też bardzo często proszą o różne informacje księgoznawcze i otrzymują je od posiadających odpowiednią wiedzę i doświadczenie pracowników Oddziału Prac Naukowych i Dydaktycznych, którzy prowadzą tę pożyteczną agendę biblioteczną.

Czytelnię Bibliologiczną często odwiedzają również pracownicy Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, który nie jest w stanie zgromadzić tak dużego księgozbioru z zakresu nauki o książce. Frekwencja w tej czytelni jest bardzo duża i systematycznie wzrasta. Udostępnianie zbiorów jest połączone ze stale rozwijającą się działalnością informacyjną.

Geneza Czytelni Bibliologicznej jest następująca. Zaczątkiem księgozbioru było kilkadziesiąt druków z zakresu nauki o książce w Czytelni Głównej, mieszczącej się w ówczesnej siedzibie biblioteki przy ul. Narutowicza 4. Oddanie do użytku nowego gmachu (ul. Nowotki 11) w 1968 r. radykalnie zmieniło sytuację Biblioteki pod

wieloma względami. Nastąpiły korzystne zmiany w strukturze organizacyjnej biblioteki, znacznie powiększono jej personel; stanęły przed nią nowe, ambitne zadania. Wiele czynności — wykonywanych dotąd jedynie z powodu rozrzucenia zbiorów w kilku punktach miasta — zostało znacznie zredukowanych, co pozwoliło na szersze rozwinięcie działalności naukowej. Wówczas to powołano do życia Oddział Prac Naukowych i Dydaktycznych, który przejął takie czynności, jak: szkolenie studentów, praktyki międzybiblioteczne, szkolenie pracowników, które dotąd były wykonywane przez różne oddziały i agendy Biblioteki. Przejął także ów niewielki księgozbiór bibliologiczny z Oddziału Udostępniania Zbiorów. Jednakże nadal nie było warunków do powiększania ani do racjonalnego użytkowania tegoż księgozbioru. Oddział Prac Naukowych zajmował początkowo dwa niewielkie pokoiki na pierwszym piętrze, przeznaczone — według pierwotnego projektu — do głośnej nauki studentów. Wiele uciążliwe było przenoszenie zamawianych książek do Czytelni Humanistycznej. Dopiero w r. 1981 przeprowadził się do pomieszczeń na zapleczu Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej. Czytelnia Bibliologiczna otrzymała ładny lokal, ze specjalnie wybudowaną antresolą. Parę lat trwały zabiegi mające na celu wzbogacenie i powiększenie księgozbioru przez ściąganie do niego pozycji z magazynów lub z księgozbiorów podręcznych innych oddziałów Biblioteki. Do Czytelni Bibliograficznej wpływają też nowe nabytki.

Główny zrąb księgozbioru stanowią druki z zakresu nauki o książce. W mniejszym zakresie uwzględnia się wydawnictwa informacyjne oraz piśmiennictwo z zakresu teorii, metodyki i organizacji bibliografii. W zasadzie nie gromadzi się spisów bibliograficznych, głównie dlatego, że w Bibliotece UMCS istnieje również Czytelnia Informacji Naukowej. Warto nadmienić, że w Czytelni Bibliologicznej znajdują się również podstawowe dzieła z zakresu archiwistyki, historii literatury i nauki. Osobny dział księgozbioru stanowią materiały dotyczące, historii organizacji i bieżącej działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Od wielu lat prowadzona jest kartoteka piśmiennictwa o UMCS oraz kartoteka bibliograficzna pracowników naukowych Uczelni, a także album wycinków z prasy lubelskiej.

Przy gromadzeniu dokumentów bibliologicznych uwzględnia się wydawnictwa zwarte i ciągłe, niekiedy dokumenty życia społecznego, katalogi księgarskie i wydawnicze. W Czytelni Bibliologicznej jest trochę odbitek foto- i kserograficznych, które uzupełniają brakujące pozycje. Przewiduje się większy rozwój tej formy kompletowania zbiorów.

Księgozbiór składa się przede wszystkim z książek wydanych po drugiej wojnie światowej i uzyskanych przeważnie dzięki wpływowi z egzemplarza obowiązkowego. Książek wydanych w latach poprzedzających tę cezurę jest ok. 1500. W tym cennym zespole na uwagę zasługują druki o charakterze źródłowym. Należą tu drukowane katalogi różnych instytucji prowadzących biblioteki i wypożyczalnie; księgi pamiątkowe organizowanych przed wojną zjazdów bibliotekarzy, bibliofilów, drukarzy i księgarzy; materiały z różnych konferencji; katalogi wystaw, katalogi rękopisów, inkunabułów, starych druków; opracowania monograficzne poświęcone różnym księgozbiorom historycznym; rozprawy teoretyczne wybitnych bibliologów polskich, takich jak: Ludwik Bernacki, Leon Bykowski, Faustyn Czerwijowski, Józef Grycz, Adam Łysakowski, Edward Kuntze, Jan Muszkowski, Kazimierz Piekarski, Helena Radlińska, Stefan Vrtel-Wierczyński.

Wielkim zainteresowaniem cieszą się prace wybitnych polskich bibliofilów z XIX stulecia — Jerzego Samuela Bandtkiego, Feliksa Bentkowskiego, Joachima Lelewela. Przedmiotem zabiegów badawczych były katalogi księgarń i bibliotek lubelskich, jak na przykład: „Katalog Centralnej Biblioteki Pedagogicznej przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego” (Lublin 1933—1937) oraz katalogi Czytelni Lubelskiej (Lublin 1911, 1918). Biblioteka docenia wartość tego rodzaju publikacji, szczególnie gromadząc wszystko, co odnosi się do przeszłości Lublina i Lubelszczyzny, planując zorganizowanie systematycznych studiów nad dziejami książki lubelskiej przy współpracy Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa UMCS.

Z powojennej literatury bibliotekoznawczej z wielką skrupulatnością gromadzi się wszystko, co odnosi się do bibliotekoznawczych studiów uniwersyteckich, jak: podręczniki, przewodniki metodyczne poszczególnych przedmiotów, wykazy lektur, spisy prac magisterskich i doktorskich, zbiory tekstów dla studentów bibliotekoznawstwa, rozprawy teoretyczne na temat akademickiego kształcenia bibliotekarskiego w Polsce i na świecie. Ta część księgozbioru wykorzystywana jest bardzo intensywnie. W Czytelni Bibliologicznej jest także niewielki zbiór wybranych dru-

ków bibliofilskich; gromadzeniem ich w zasadzie zajmuje się Oddział Zbiorów Specjalnych.

W księgozbiorze bibliologicznym nie brakuje również druków zagranicznych: angielskich, francuskich, niemieckich i rosyjskich, czeskich i słowackich, chociaż ostatnio przyływ ich znacznie się zmniejszył.

W końcu 1985 r. zbiory Czytelni Bibliologicznej liczyły ogółem 6400 wol. (w tym 4690 wol. druków zwartych, 1435 wol. druków ciągłych, 200 wol. dubletów czasopism, 81 wol. odbitek ksero- i 94 wol. odbitek fotograficznych).

Czytelnia dysponuje szczegółowymi katalogami: alfabetycznym (z mnóstwem odsyłaczy, z opisami cząstkowymi), rzeczowym, czasopism, odbitek ksero- i fotograficznych oraz topograficznym. Zwłaszcza dwa pierwsze katalogi są bardzo szczegółowe i zawierają bogactwo informacji z zakresu nauki o książce i dziedzin pokrewnych.

W r. 1983 zarejestrowano: 2366 odwiedzin, 5429 udostępionych woluminów; rok później było 3092 odwiedzin, 5742 udostępionych wol. W r. 1985 odwiedziło Czytelnię Bibliologiczną 3718 czytelników, którym udostępniono 6990 wol.

Przytoczone wyżej dane świadczą, że wzrasta zainteresowanie zbiorami bibliologicznymi, zarówno pracowników biblioteki, jak i użytkowników z zewnątrz. Spowodowane jest to rozwojem prac badawczych w zakresie bibliotekoznawstwa, zintensyfikowaniem kształcenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników bibliotek i innych służb informacyjnych oraz rozszerzaniem studiów bibliotekoznawczych, dziennych i zaocznych.